

GRIMBERGEN

SPEKVELD

ARCHEOLOGIENOTA BUREAUONDERZOEK VERSLAG VAN DE RESULTATEN

Titel: Archeologienota Grimbergen Spekveld

Erkend archeoloog: Bart Bot OE/ERK/Archeoloog/2016/00114

Auteurs: Bart Bot

Advies specialisten: /

Wetenschappelijke advisering: /

Projectcode bureauonderzoek: 2020J225

Locatiegegevens: Provincie Vlaams-Brabant, Grimbergen, Humbeek, Spekveld, Nieuwenroodsesteenweg

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: xmax, ymax; xmin, ymin: 149555, 184781; 149513, 184645

Kadastergegevens: Grimbergen, Afdeling 6, Sectie A, Perceelnrs. 311A3 & 312G

Betrokken actoren: Bart Bot (erkend archeoloog), contactpersoon initiatiefnemer

Plaats en datum: Ledeberg, 04/11/2020

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Bart Bot Archeologie.

Bart Bot Archeologie aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUD

1.	Inleiding	3
1.1.	Onderzoeksopdracht.....	3
1.2.	Wettelijk kader	3
1.3.	Randvoorwaarden.....	4
2.	Onderzoeksmethode	5
2.1.	Motivering	5
2.2.	Organisatie	5
3.	Kader en aanleiding.....	6
3.1.	Topografische situering	6
3.2.	Huidige situatie en geplande werken.....	8
4.	Assesmentrapport.....	10
4.1.	Landschappelijk situering.....	11
4.2.	Geologische situering.....	13
4.3.	Bodemkundige situering	16
4.4.	Historische schets.....	18
4.5.	Kaartmateriaal	18
4.6.	Archeologische voorkennis	25
4.6.1.	Archeologische prospecties en opgravingen	25
4.6.2.	Archeologische en historische indicatoren	28
4.6.3.	Nota's.....	31
5.	Synthese	33
5.1.	Archeologisch verwachtingspatroon.....	33
5.2.	Onderzoeksvragen	34
6.	Besluit.....	35
7.	Bibliografie.....	36
8.	Figurenlijst.....	37

1. INLEIDING

1.1. ONDERZOEKSOPDRACHT

Aanleiding van onderstaand bureauonderzoek vormt de geplande verkaveling te Grimbergen (Humbeek) (prov. Vlaams-Brabant). Met dit bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van het archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie, conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van het projectgebied. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied, en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

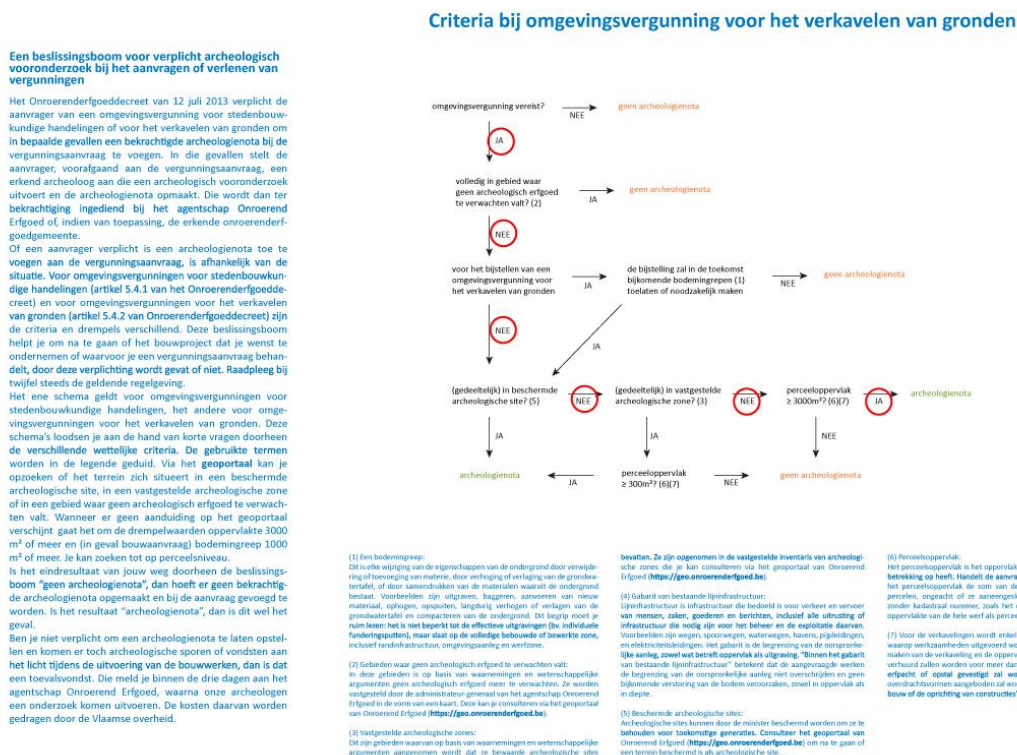
Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2. WETTELIJK KADER

Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande aanvraag van een omgevingsvergunning met betrekking tot het verkavelen van gronden waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De totale oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt circa 5030m². Vandaar is men verplicht een

archeologienota bij de aanvraag in te dienen. Het projectgebied bevindt zich niet in een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten is. Het valt noch in een beschermde archeologische site, noch in een vastgestelde archeologische zone.

Dit schema heeft betrekking op omgevingsvergunningen voor het verkavelen van gronden. Voor omgevingsvergunningen voor stedenbouwkundige handelingen, zie het andere schema.

Figuur 1 Schema traject voorwaarden opstellen archeologienota. (bron: Onroerend Erfgoed)

1.3. RANDVOORWAARDEN

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

2. ONDERZOEKSMETHODE

2.1. MOTIVERING

Doel van het bureauonderzoek is een zo helder mogelijk beeld te vormen van het archeologisch potentieel. Deze drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van het plangebied. Deze archeologische verwachting wordt getoetst en vergeleken met de geplande werken. Op die manier kan een gefundeerde uitspraak gedaan worden of er al dan niet verder archeologisch onderzoek is aangewezen.

2.2. ORGANISATIE

Om de archeologienota op te stellen werden verschillende bronnen geraadpleegd. Informatie over de geplande werken werd aangeleverd door de initiatiefnemer. Zo werden diverse bouwen en funderingsplannen verkregen om een zo duidelijk mogelijk zicht te krijgen op de geplande werken en hun impact.

Om een beeld te kunnen vormen van de fysisch-geografische situatie, een historisch kader te schetsen en bekende archeologische vindplaatsen te kunnen aantonen werden verschillende bronnen geraadpleegd. Het meeste kaartmateriaal werd teruggevonden via Geopunt¹. Dit is de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie. Daarnaast werd gebruik gemaakt van Cartesius², een databank met kaarten van het NGI (Nationaal Geografisch Instituut), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied en de ruime omgeving ervan werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed (CAI)³ geraadpleegd. Het kaartmateriaal in deze archeologienota werd opgesteld met QGIS, dit is een vrij en open source geografisch informatiesysteem.

De gebruikte bronnen waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd, gezien de ligging van de site, niet opportuun geacht.

¹ <https://www.geopunt.be/kaart>

² <https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

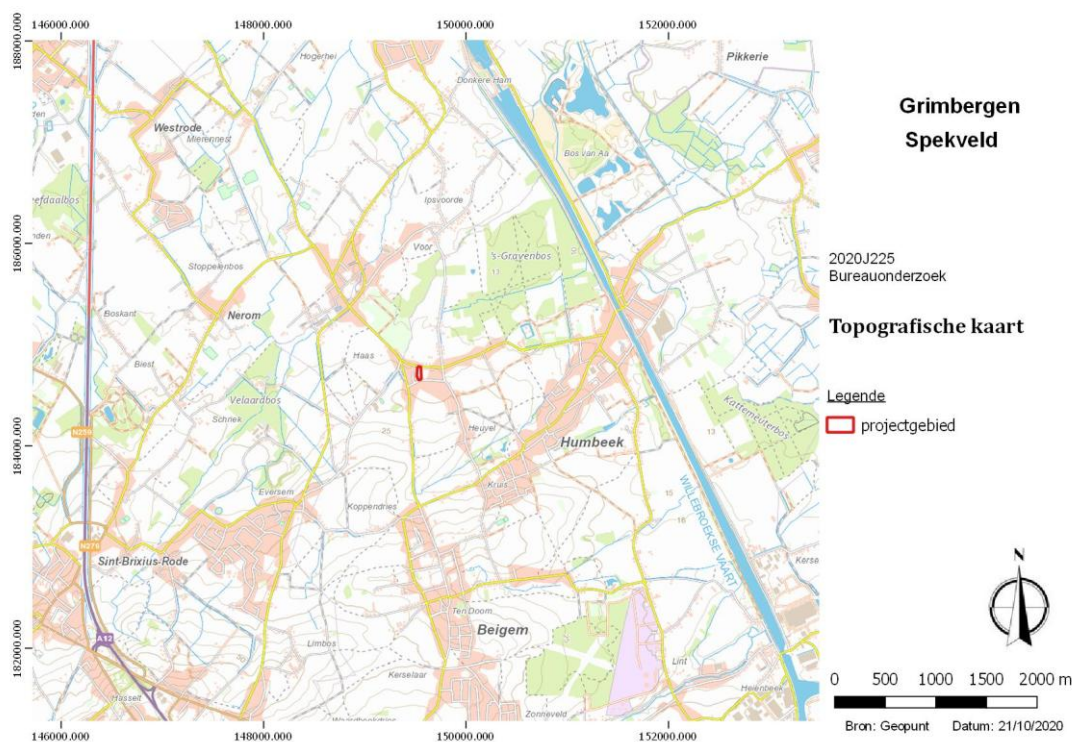
³ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

3. KADER EN AANLEIDING

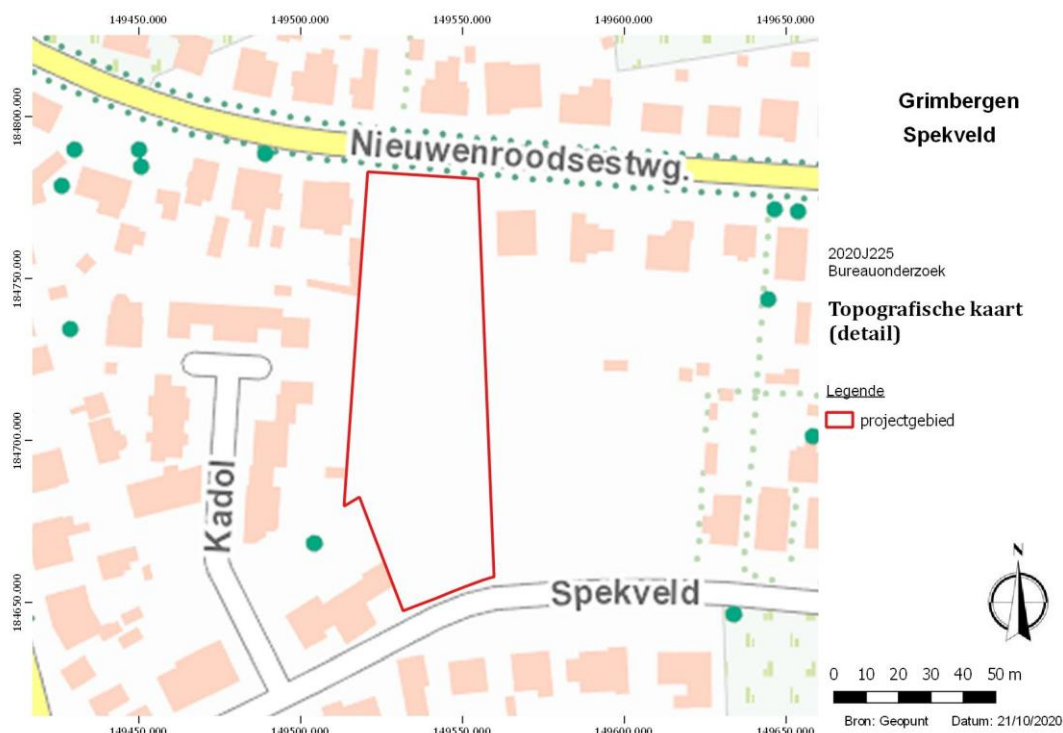
3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING

Het plangebied bevindt zich te Humbeek, een deelgemeente van Grimbergen (prov. Vlaams-Brabant) en heeft een oppervlakte van circa 5030m². Humbeek is een landelijk dorp gelegen in het noordwestelijke deel van Vlaams-Brabant. Humbeek wordt in het noordoosten begrensd door Zemst, in het oosten door Grimbergen, in zuiden door Grimbergen en Beigem en in westen en noordwesten door Nieuwenrode. De gemeente heeft een oppervlakte van 787 ha, telt 3985 inwoners en is sinds 1977 deelgemeente van Grimbergen.

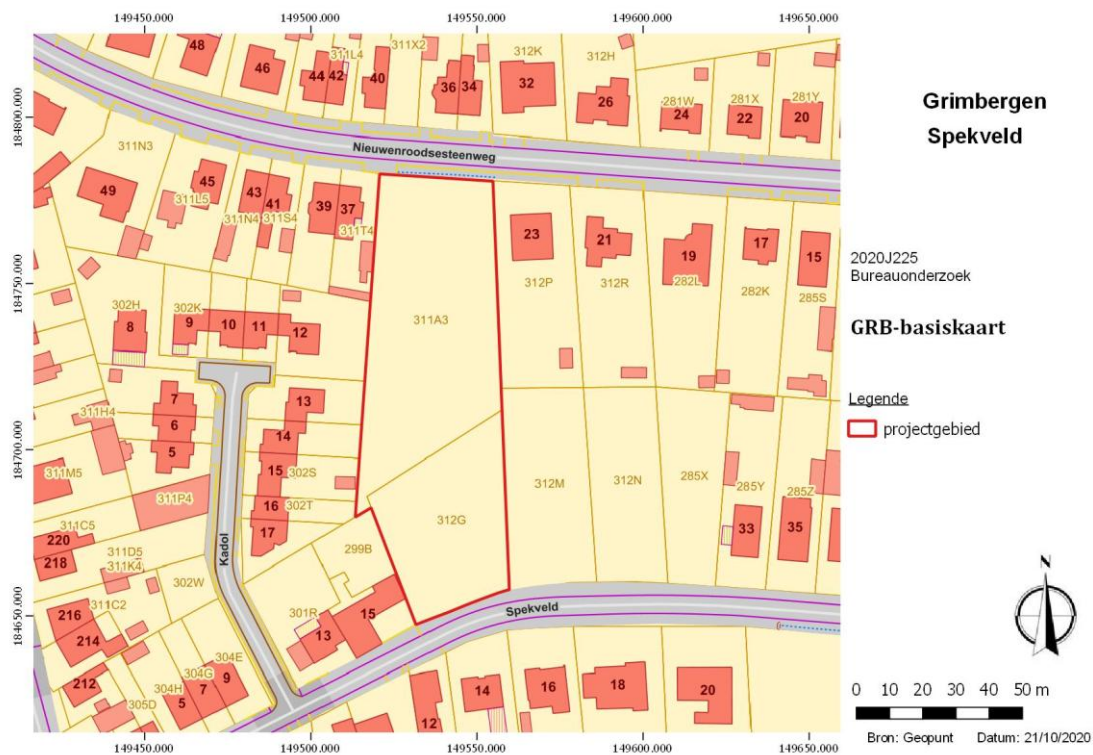
Het plangebied ligt 1,3km ten noordwesten van het centrum van Humbeek waar zich o.a. de Sint-Rumolduskerk bevindt. Het betreft een langwerpig noord-zuid georiënteerd perceel, onderverdeeld in twee percelen, die aan de noordelijke en zuidelijke zijde wordt begrensd door respectievelijk de Nieuwenroodsesteenweg en Spekveld. Kadastraal is het plangebied terug te vinden onder: Grimbergen, Afdeling 6, Sectie A, Perceelnrs. 311A3 & 312G.

Figuur 2 Topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt, NGI)

Figuur 3 Detail van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt, NGI)

Figuur 4 GRB-basiskaart met aanduiding van het plangebied en betrokken perceelnummers. (Bron: geopunt)

3.2. HUIDIGE SITUATIE EN GEPLANEDE WERKEN

Het volledige plangebied is momenteel gebruik als akkerland. De initiatiefnemer vraagt een omgevingsvergunning aan met betrekking tot het verkavelen van gronden. In totaal worden 6 loten verkaveld. Lot 7, gelegen in de zuidwestelijke hoek en met een oppervlakte van 230m² wordt uit de verkaveling gesloten. Het te verkavelen gedeelte heeft een oppervlakte van 4800m². Twee loten worden aan de zijde van Spekveld verkaveld, één lot centraal binnen het plangebied en drie loten ter hoogte van de Nieuwenroodsesteenweg.

Figuur 5 Recente orthofoto met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)

Figuur 6 Zicht op het plangebied vanaf Spekveld (bron: google)

Figuur 7 Zicht op het plangebied vanaf de Nieuwenroodsesteenweg. (bron: google)

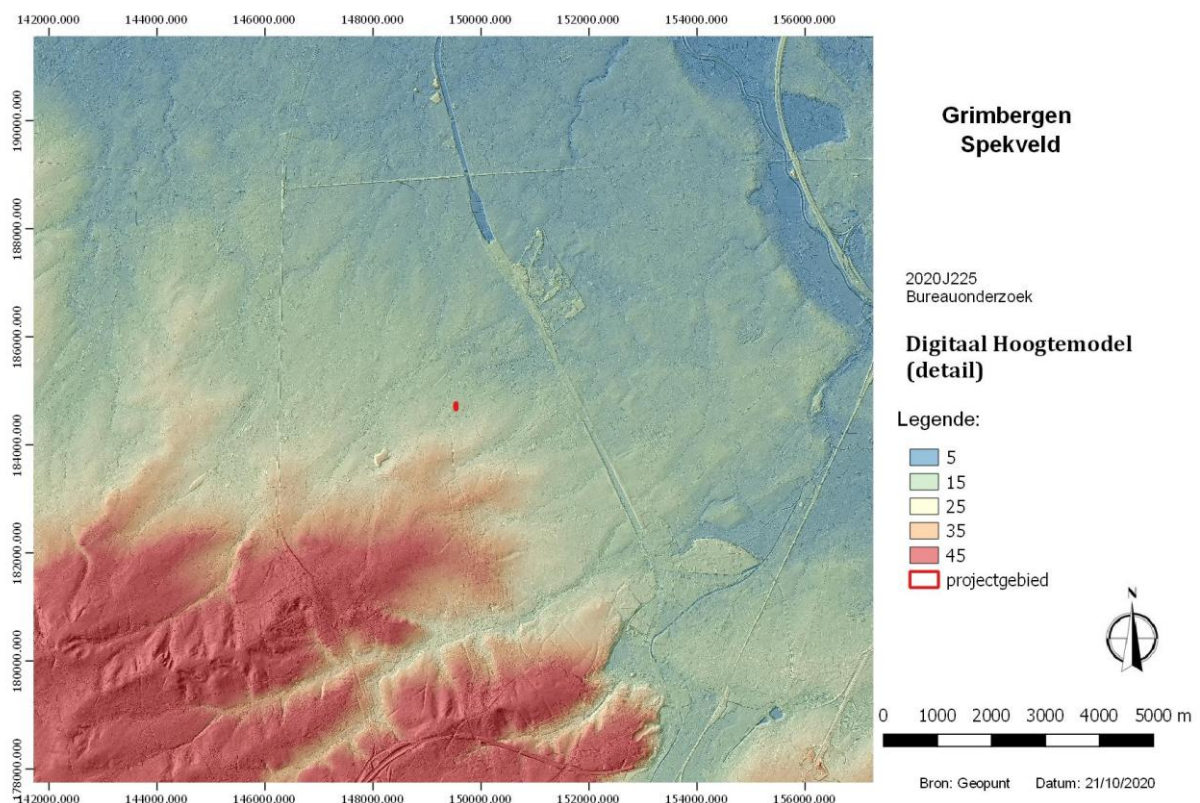
Figuur 8 Uitsnede uit het voorontwerp van de verkaveling. (Bron: initiatiefnemer)

4. ASSESMENTRAPPORT

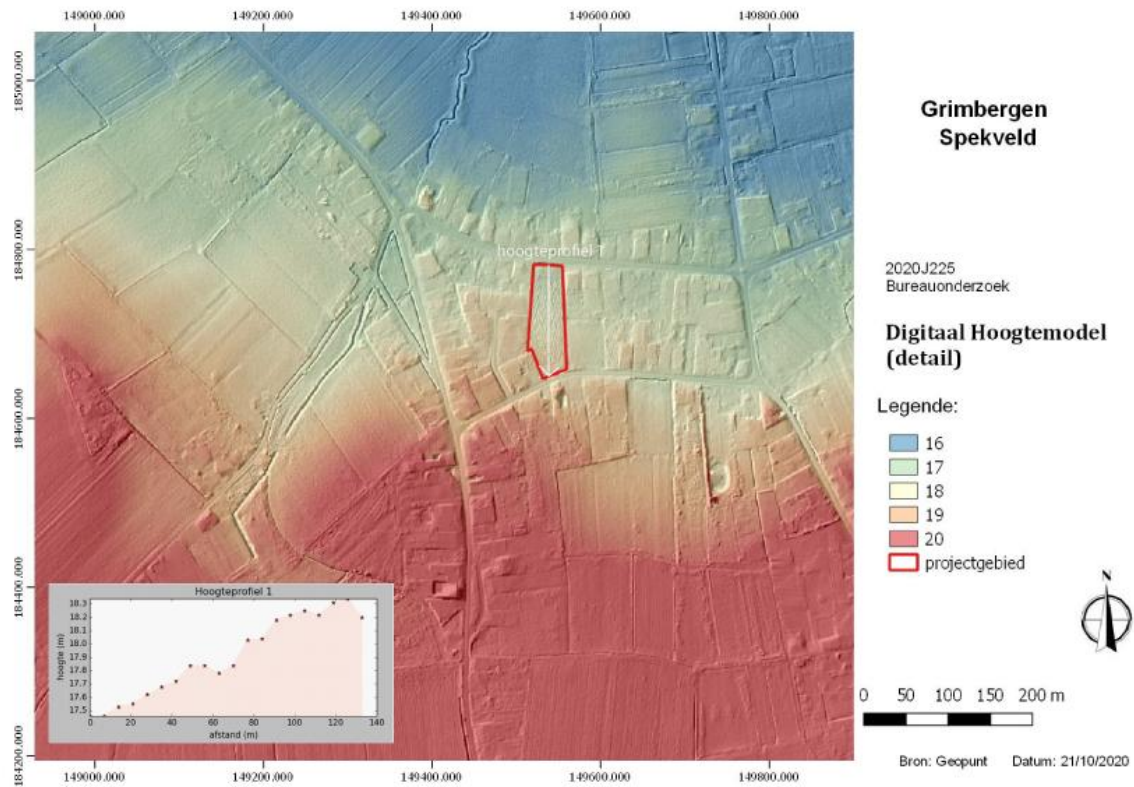
4.1. LANDSCHAPPELIJK SITUERING

Geomorfologisch bevindt Humbeek zich aan de voet van het Brabantse leemplateau en kent het een algemeen licht golvend, dalend verloop van het zuidwesten naar het oosten toe. Het plangebied bevindt zich nog net in de zandleemstreek, ter hoogte van de Brabantse kouters, (onderdeel van de Groene Gordel). Het plangebied ligt op de noordelijk rand van een verhevenheid ten zuiden. Het reliëf daalt van +18,3m TAW in het zuiden naar +17,5m in het noorden. Ten westen, op 200m, situeert zich de quasi noord-zuid stromende Buisbeek of Driebosbeek. Ten noordoosten, op 750m, stroomt de Landgracht. De belangrijkste beek, de Meiskensbeek, stroomt ongeveer 1km ten zuiden van het plangebied. Ten noordoosten van het plangebied op circa 1km bevindt zich Gravenbos. Gravenbos is één van de oudste bossen in de ruime omgeving en is Europees beschermd als onderdeel van Natura 2000-habitatrichtlijngebied 'Bossen van het zuidoosten van de zandleemstreek'.

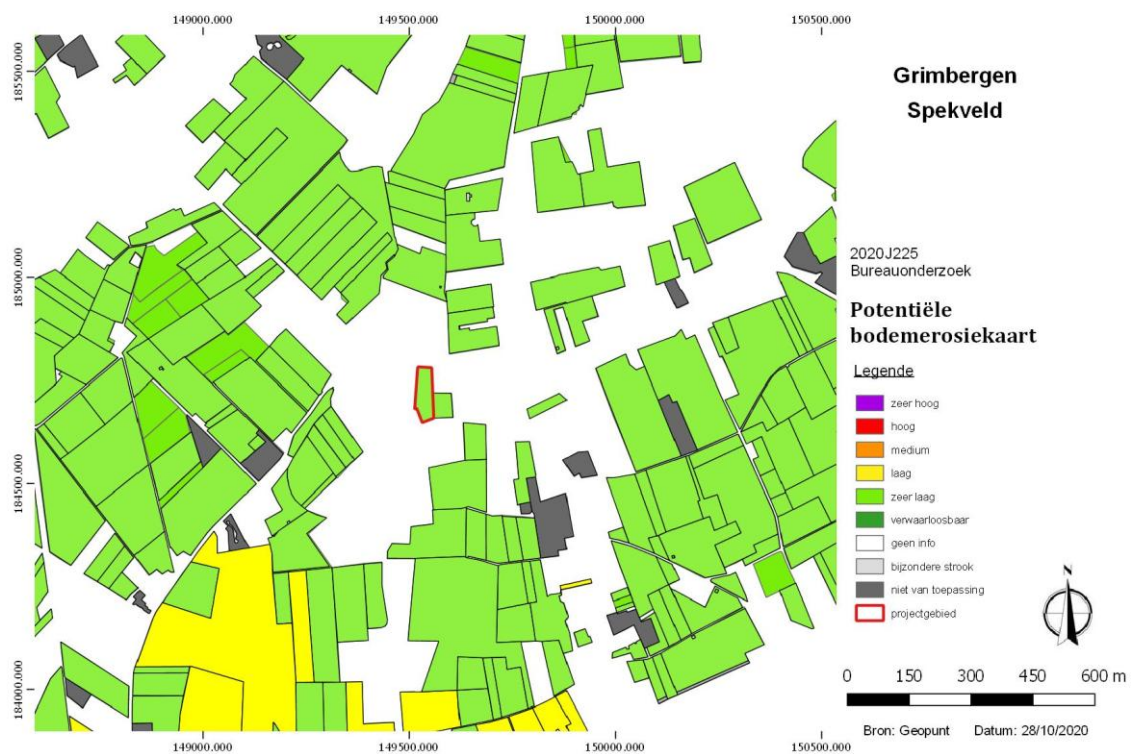
De potentiële bodemerosiekaart ter hoogte van het plangebied is groen gekleurd, d.w.z. dat het potentieel op erosie zeer laag is binnen het plangebied.

Figuur 9 Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)

Figuur 10 Detail van het digitaal hoogtemodel met hoogteprofielen. (Bron: geopunt)

Figuur 11 Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)

4.2. GEOLOGISCHE SITUERING

Het Tertiair is (was) een geologisch tijdvak dat de periodes Paleogeen (66,0-23,03Ma) en Neogeen (23,03-2,58Ma) omvat. Het is al enige tijd geen officieel erkend onderdeel meer van de chronostratigrafie zoals deze wordt vastgesteld door de *International Commission on Stratigraphy*. De benaming wordt echter nog veelvuldig gebruikt en zal ook hier worden toegepast.⁴

De Tertiaire ondergrond ter hoogte van het plangebied wordt gevormd door de Formatie van Maldegem Lid van Wemmel. Het Lid van Wemmel bestaat uit grijs tot groen kleihoudend en glauconiethoudend zand. Net ten zuidwesten van het plangebied, ter hoogte van Spekvelde, werd een droge boring 1406-B2018-08-14-B10bis+P10bis uitgevoerd. De boring werd geplaatst tot op een diepte van -8m. Tot op een diepte van -2,5m werd leem aangetroffen. Tussen 2,5m en 5,5m was dit fijn zand, vanaf 6m was dit kleiiger materiaal.

DOV Boorrapport

Boring

Proefnummer:	1406-B2018-08-14-B10bis+P10bis	Aanvangsdatum:	14/08/2018
X (mLambert):	149511.0 (XY_topografisch ingemeten)	Uitvoeringsmethode:	droge boring
Y (mLambert):	184628.1 (XY_topografisch ingemeten)	Diepte (m):	0.00 - 8.00
Z (mTAW):	18.40 (Z_topografisch ingemeten)	Water op (m):	
Gemeente:			
Uitvoerder:	Van Vooren		

Gecodeerde lithologie - 14/08/2018

Auteur(s): Van Vooren (Van Vooren)

Betrouwbaarheid: onbekend

Van(m)	Tot(m)	Kleur	Hoofdgrondsoort	Bijmenging
0.00	0.14	onbepaald	onbekend	
0.14	0.35	onbepaald	stenen	
0.35	0.50	bruin	fijn zand	weinig silex
0.50	1.00	onbepaald	leem	weinig zandhoudend
1.00	1.50	onbepaald	leem	weinig zandhoudend
1.50	2.00	onbepaald	leem	
2.00	2.50	onbepaald	leem	
2.50	3.00	onbepaald	fijn zand	kleihoudend
3.00	3.50	onbepaald	fijn zand	kleihoudend
3.50	4.00	onbepaald	fijn zand	kleihoudend, stenen, silex
4.00	4.50	onbepaald	fijn zand	kleihoudend, silex
4.50	5.00	onbepaald	fijn zand	kleihoudend, silex
5.00	5.50	onbepaald	grof zand	weinig silex
5.50	6.00	onbepaald	klei	zandhoudend, weinig silex
6.00	6.50	onbepaald	klei	zandhoudend, weinig silex
6.50	7.00	onbepaald	klei	zandhoudend, weinig silex
7.00	7.50	onbepaald	klei	zandhoudend, weinig silex
7.50	8.00	onbepaald	klei	zandhoudend, weinig silex

⁴ <http://www.stratigraphy.org/index.php/ics-chart-timescale> ICS, 2017

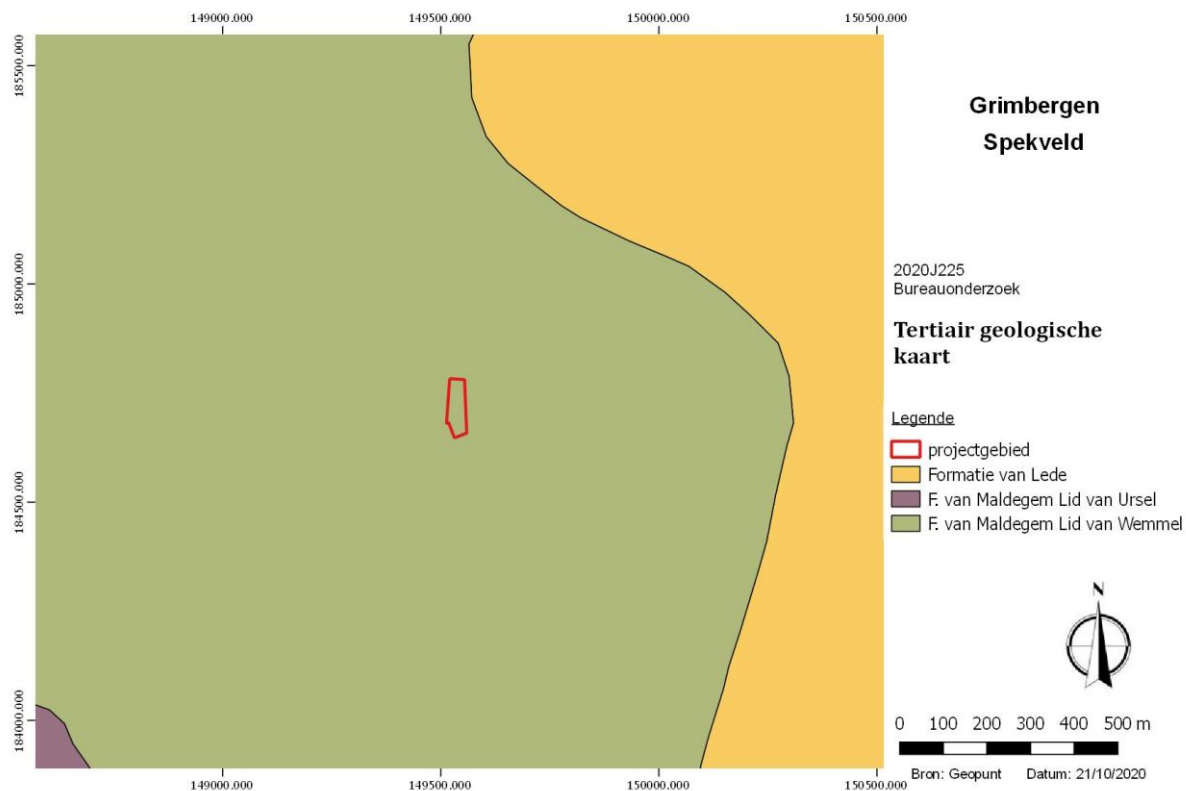
Het Tertiair (of liever het Neogeen) wordt gevolgd door de jongste periode in de aardgeschiedenis: het Quartair. Deze periode vangt dus 2.58 miljoen jaar geleden aan en is onderverdeeld in twee tijdvakken: het Pleistoceen en het Holocene.

Het Pleistoceen (2.58Ma- 11.7ka) wordt gekenmerkt door grote schommelingen in het klimaat. De (vaak relatief lange) tijden waarin een koud klimaat bestond worden ijstijden (glacialen) genoemd. Tijden waarin het klimaat meer op dat van nu leek worden aangeduid met de term tussenijstijden (interglacialen) aangeduid. Deze grote klimaatschommelingen hadden grote gevolgen en de resultaten daarvan zijn vandaag de dag nog op veel plekken in het landschap te herkennen. Het jongste tijdvak is (vooralsnog) het Holocene (11.7ka – heden). Dit tijdvak is gekenmerkt door een redelijk warm klimaat en is daarom ook geclassificeerd als een interglaciaal. Met name in het laatste deel van dit tijdvak is de invloed van de mens op de aarde sterk toegenomen, wat voor de geologie grote gevolgen heeft.⁵ De sedimenten van Quartaire ouderdom worden op grote schaal aan het oppervlak aangetroffen en zijn weergegeven op de Quartairgeologische kaart volgens het principe van profieltypekartering. Daarbij worden lithologie, genese en (chrono-) stratigrafie aangehouden als de belangrijkste kenmerken waar gronden op worden ingedeeld. De dikte van de Quartaire afzettingen varieert sterk in Vlaanderen, van minder dan een meter tot circa 30 meter.⁶

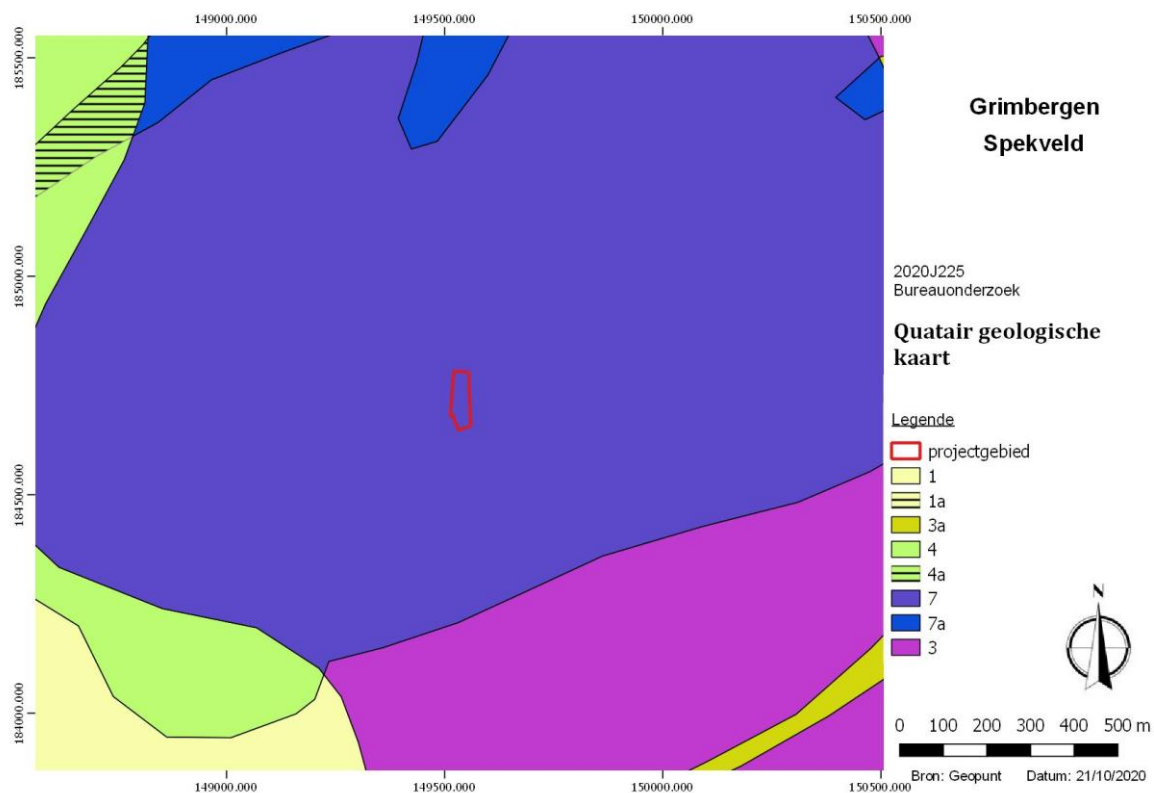
Op de Quartair geologische kaart met schaal 1:200 000 bevindt het plangebied zich ter hoogte van 7. Het quartair pakket bestaat uit eolische afzettingen van het Weichseliaan (laatPleistoceen) en/of hellingsafzettingen van het Quartair (deze kunnen echter afwezig zijn), boven fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan en fluviatiele afzettingen van het Saaliaan.

⁵ <http://www.stratigraphy.org/index.php/ics-chart-timescale> ICS, 2017

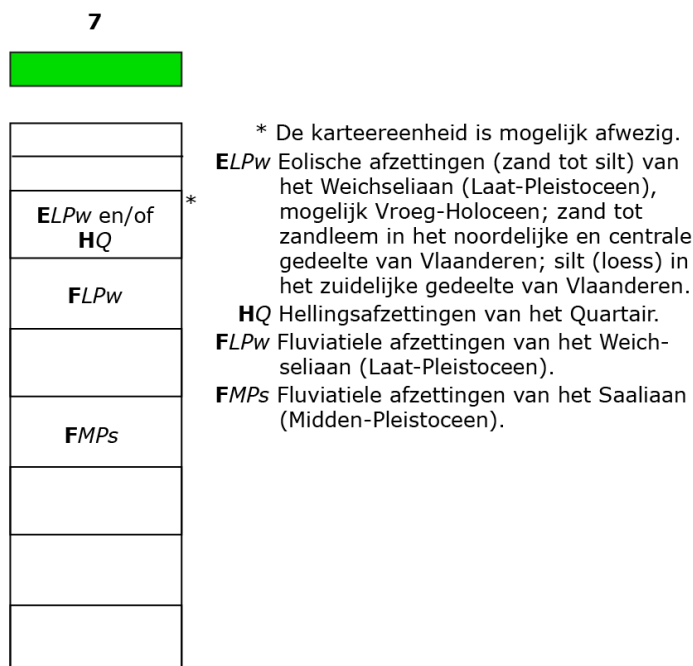
⁶ <https://www.dov.vlaanderen.be/page/quartairgeologische-kaart-150000> DOV, 2019

Figuur 12 Tertiair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)

Figuur 13 Quartair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)

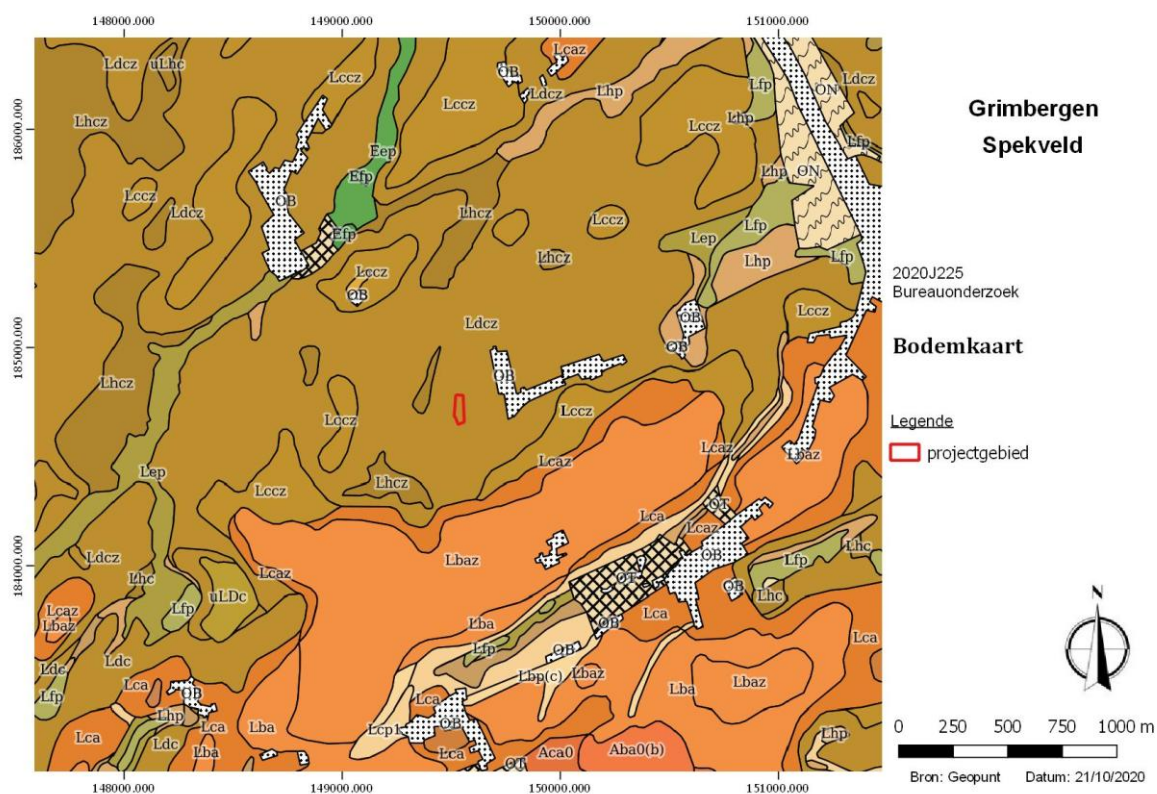
Figuur 14 Uitleg type 3 Quartair geologische kaart. (Bron: geopunt)

4.3. BODEMKUNDIGE SITUERING

Het plangebied wordt gekarteerd als **Ldcz**-gronden. Dit is een matig natte zandleembodem met sterk verbrokkelde en gevlekte textuur B-horizont. Deze bodems, zijn ontstaan uit de vorige ,door degradatie onder een armere vegetatie. Ten gevolge van de verarming van de bovenste horizonten door uitloging is het oorspronkelijke bosbestand waarschijnlijk beginnen te degraderen. Hierdoor ontstonden humusvormen die de uitloging bespoedigd hebben. De textuur B horizont is sterk gevlekt als gevolg van de pleksgewijze vernietiging van kleimineralen en in oplossing gaan van ijzeroxyden, vooral langs wortelgangen. De afbraak van de textuur B horizont is des te meer uitgesproken naarmate het zandgehalte van het moedermateriaal hoger is en de invloed van het grondwater toeneemt.⁷

⁷ Verklarende tekst bij het kaartblad Vilvoorde 73W, Bodemkaart van België, p. 23-24.

De waterhuishouding van deze groep matig gleyige zandleemgronden heeft enige beperkingen; ze zijn te nat in de winter en blijven lang fris in de lente. Een onderliggend zandig substraat oefent een zekere drainerende werking uit. Het omgekeerde doet zich voor bij het voorkomen van een klei of klei-zandsubstraat.

Figuur 15 Bodemkaart met projectie van het plangebied. (Bron: geopunt)

4.4. HISTORISCHE SCHETS⁸

Humbeek wordt voor het eerst vermeld op het einde van de 10de eeuw. Het Germaanse stamwoord 'hum' zou 'bruin, donker, troebel' betekenen en 'beek' verwijst naar de 'Heymbeke' of de huidige Sasbeek. In de 10de eeuw werd het domein van Humbeek aan de abdij van Lobbes geschonken, die het overmaakte aan de Bisschop van Kamerrijk. Aan het einde van de 10de en het begin van de 11de eeuw werd het goed verworven door het Sint-Romboutskapittel van Mechelen. Het allodium dat de huidige kern van de latere gemeente Humbeek beslaat, had een eigen leenhof, cijnshof en schepenbank met meier. Doorheen de tijd veranderde het domein verschillende malen van eigenaar, voor het in 1694 door Karel II (1665-1700), de koning van Spanje, tot graafschap werd verheven. Tot op het einde van de 18de eeuw bleef het kapittel van Mechelen in bezit van een groot deel van de heerlijkheid. De parochie zou pas vrij laat, omstreeks de eerste helft van de 11de eeuw, opgericht zijn. Ook de oorsprong van de dorpskom stamt waarschijnlijk uit deze periode. Tijdens de Godsdiensttroebelen in 1583 en de Frans-Spaanse oorlog (1683-1684) in 1683 had Humbeek zwaar te lijden. Ook tijdens de wereldoorlogen werd er veel schade toegebracht. Tijdens de Eerste Wereldoorlog zijn de kerk en een dertigtal huizen afgebrand en werd de brug over het kanaal opgeblazen. De brug werd opnieuw verwoest tijdens de Tweede Wereldoorlog en werd pas hersteld in de periode 1962-1966.

4.5. KAARTMATERIAAL

Een eerste kaart die voorhanden is, is de Frickx-kaart uit 1744. Op deze kaart van Frickx is duidelijk te zien dat enkel stadskernen, wegen en belangrijke bouwwerken zoals kerken, kastelen, etc. werden weergegeven. Het ontbreken van bebouwing op deze kaart betekent dus niet per definitie dat er geen gebouwen stonden. Burgerlijke architectuur kreeg op deze kaarten immers zeer weinig aandacht. Het georefereren van dergelijke kaarten is, doordat zij niet schaalvast zijn, vrijwel onmogelijk.

De Villaret-kaart werd aangemaakt naar aanleiding van de Franse veroveringen in onze streken tussen 1745 en 1748, met de bedoeling de gebieden gedetailleerd te karteren. Eén van de ingenieur-geografen die aan het project meewerkte was Jean Villaret, waaraan de naam voor de kaart ontleend werd. Hij was verantwoordelijk voor het gebied tussen Menen-Gent-Doornik tot Maastricht-Luik, wat recent beschikbaar werd gesteld door het agentschap Onroerend Erfgoed

⁸ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/13655> (geraadpleegd op 28/10/2020)

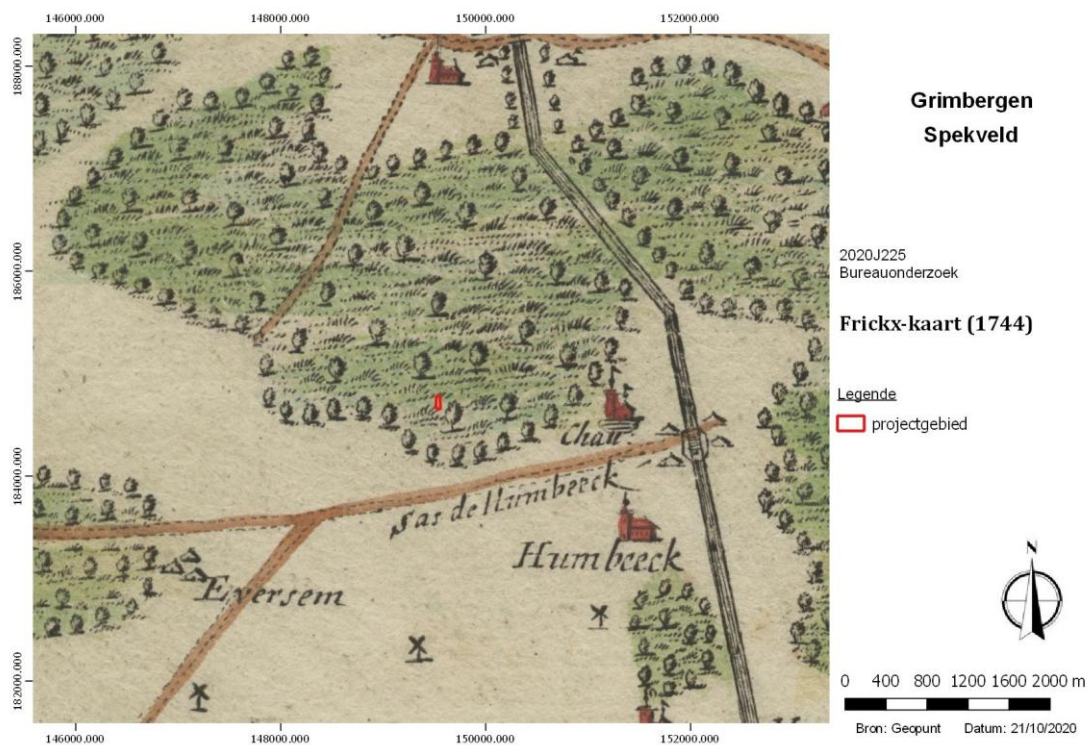
en AGIV. Een collega van hem bracht al eerder tussen 1729 en 1730 de kustregio en Westhoek in beeld, maar die zijn (nog) niet vrij raadpleegbaar. De kaartbladen zijn zeer gedetailleerd, zowel naar topografie als bebouwing, wegen, etc., bijgevolg zijn ze zeer interessant voor historisch onderzoek, maar zijn moeilijk correct te georefereren. Vermoedelijk moet het plangebied lichtjes naar het zuiden worden verschoven, richting de voorloper van Spekveld. Van de Nieuwenroodsesteenweg of voorloper is nog geen sprake. Net ten zuidwesten van het plangebied, net buiten de contouren bevindt zich bebouwing. De dorpskern ligt ten zuidoosten van het plangebied. Ten noordoosten situeert zich duidelijk het Gravenbos en het kasteel van Humbeek (zie 4.6.2.). Het plangebied zelf is vermoedelijk in gebruik als akkerland. Het plangebied wordt doorsneden door een perceelsgrens.

De kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik werd opgesteld tussen 1771 en 1777 door de graaf de Ferraris. Het is een interessant document, omdat alle gebouwen ingemeten werden en ook de omgeving werd vrij waarheidsgetrouw opgetekend (rivieren, grachten, poelen, bossen, hagen, etc.). Er dient wel de kanttekening gemaakt te worden dat deze kaart vooral vanuit een militair standpunt opgetekend werd. De gebieden die in dat kader minder interessant waren, werden minder nauwkeurig ingemeten. Op de kaart van Ferraris (1777) staat het plangebied gekarteerd als akkerland. Ten oosten en ten westen, buiten het plangebied, bevinden zich moestuinen en bebouwing.

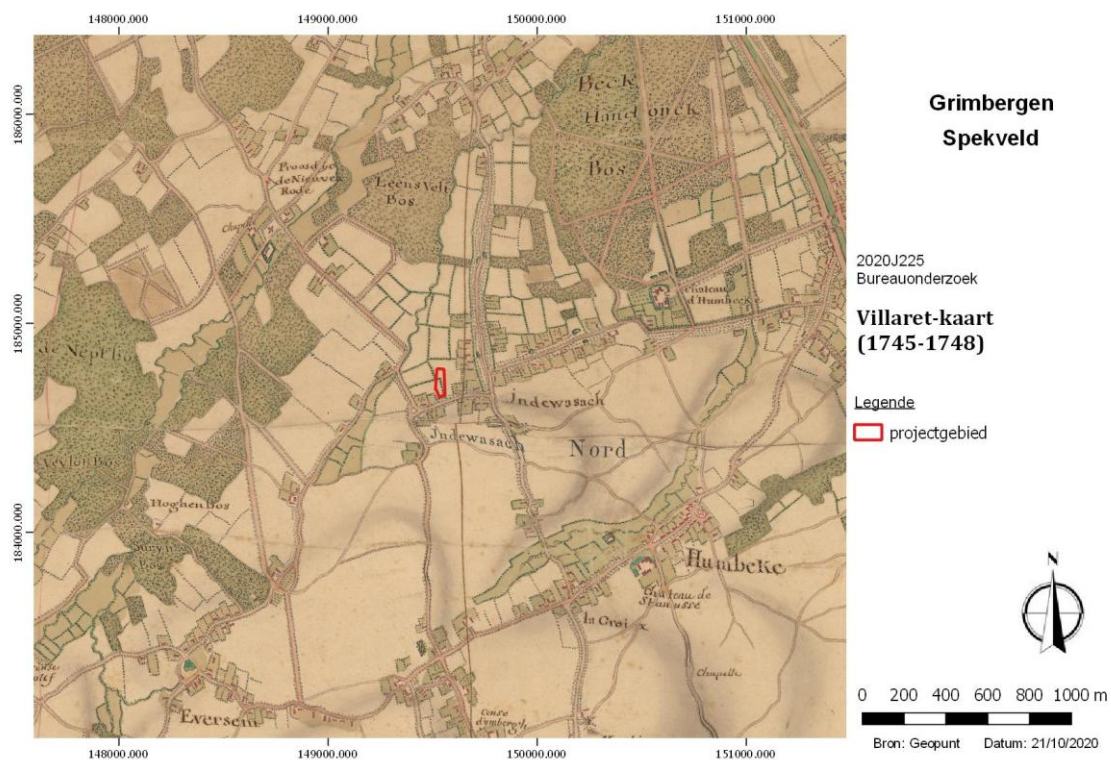
De kadastrale kaarten die tot de Atlas der Buurtwegen werden opgemaakt tussen 1843 en 1845 naar aanleiding van de uitvoering van een wet uit 1841. De bedoeling was een inventaris te maken van alle kleine wegen met openbaar karakter. Ook op deze kaart staat geen bebouwing afgebeeld maar wel reeds de perceelsgrens.

De kaart Vandermaelen (1846-1854) biedt weinig nieuwe info, enkel in het zuidwesten wordt bebouwing weergegeven. De Poppkaart (1842-1879) toont de perceelsgrenzen binnen en rondom het plangebied en is voorts sterk gelijkaardig aan de Atlas der Buurtwegen en de Kaart Vandermaelen.

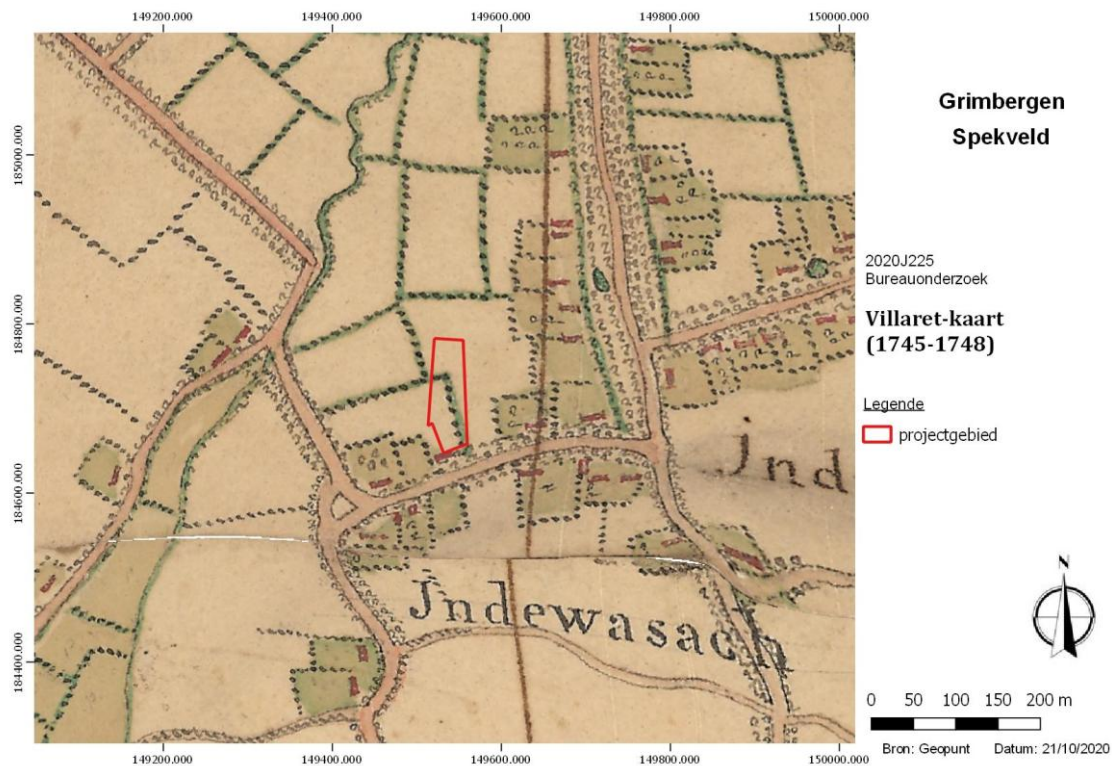
De orthofoto uit 1971 toont het plangebied grotendeels in gebruik als akkerland/weiland. De Nieuwenroodsesteenweg ten noorden van het plangebied is nu wel reeds aangelegd. De orthofoto-sequentie tot een zekere toename in bebouwing rondom het plangebied.

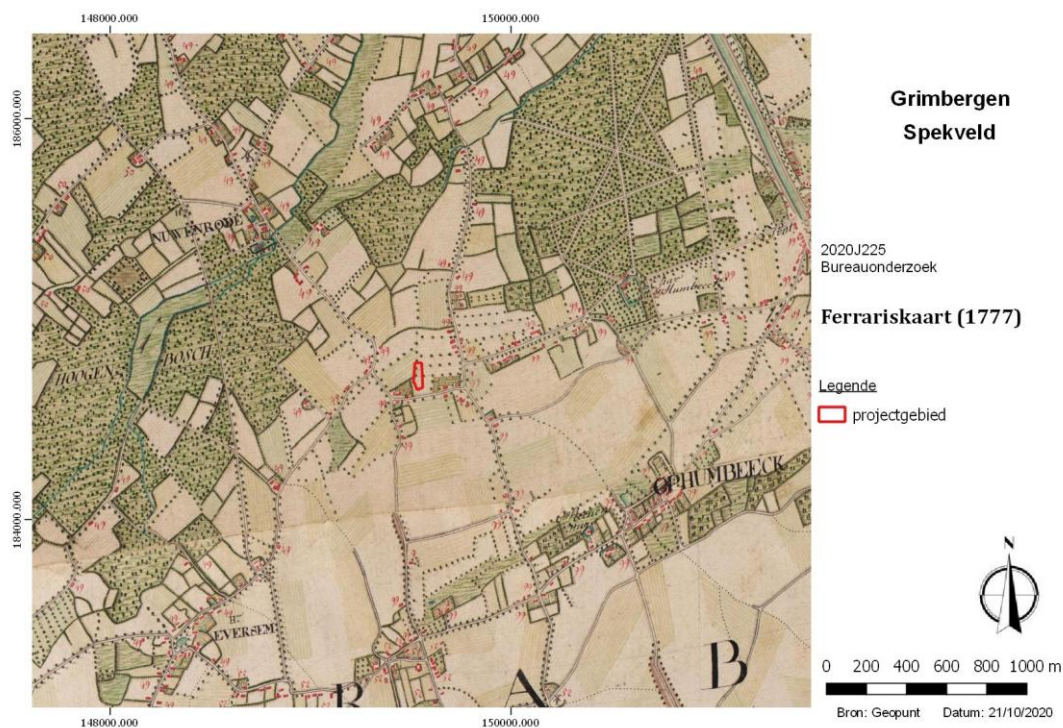
Figuur 16 Frickx-kaart (1744) met projectie van het plangebied. (bron: geopunt)

Figuur 17 Villaret-kaart (1745-1748) met projectie van het plangebied. (bron: geopunt)

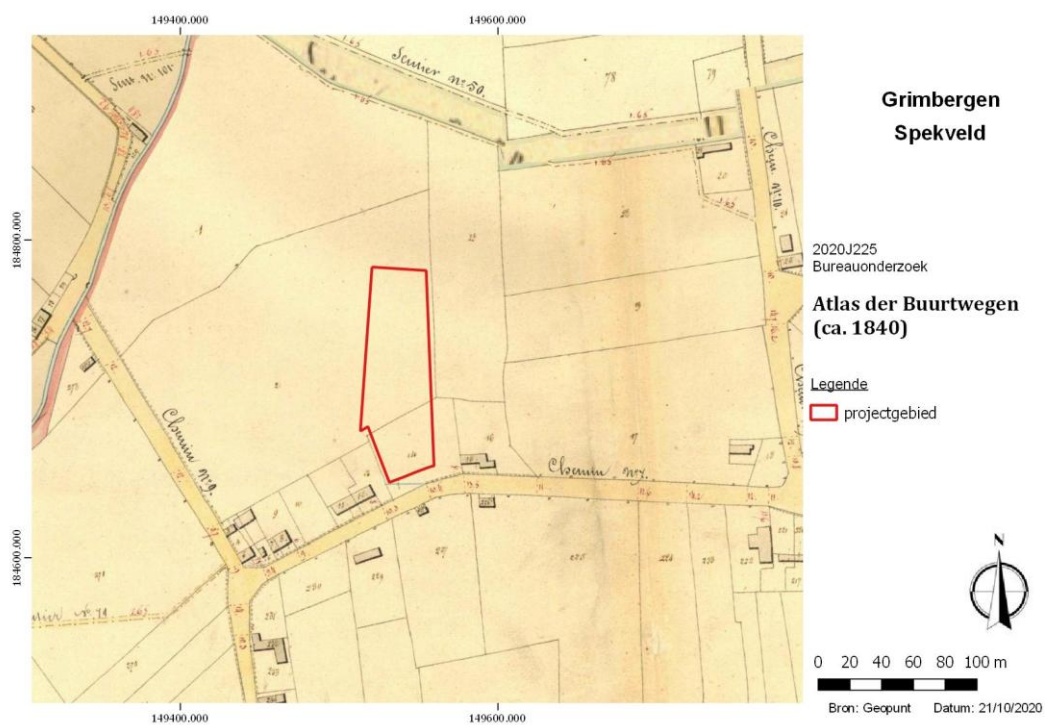
Figuur 18 Detail van de Villaret-kaart (1745-1748) met projectie van het plangebied. (bron: geopunt)

Figuur 19 Ferrariskaart (1777) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)

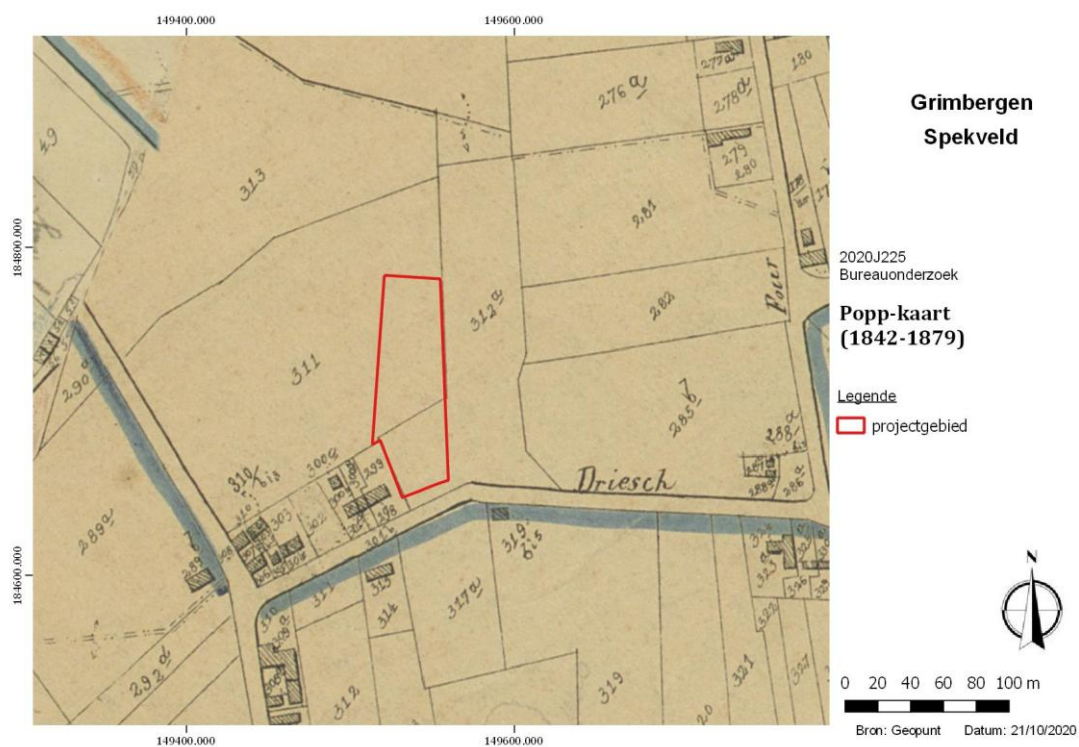
Figuur 20 Detail van de Ferrariskaart (1777) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)

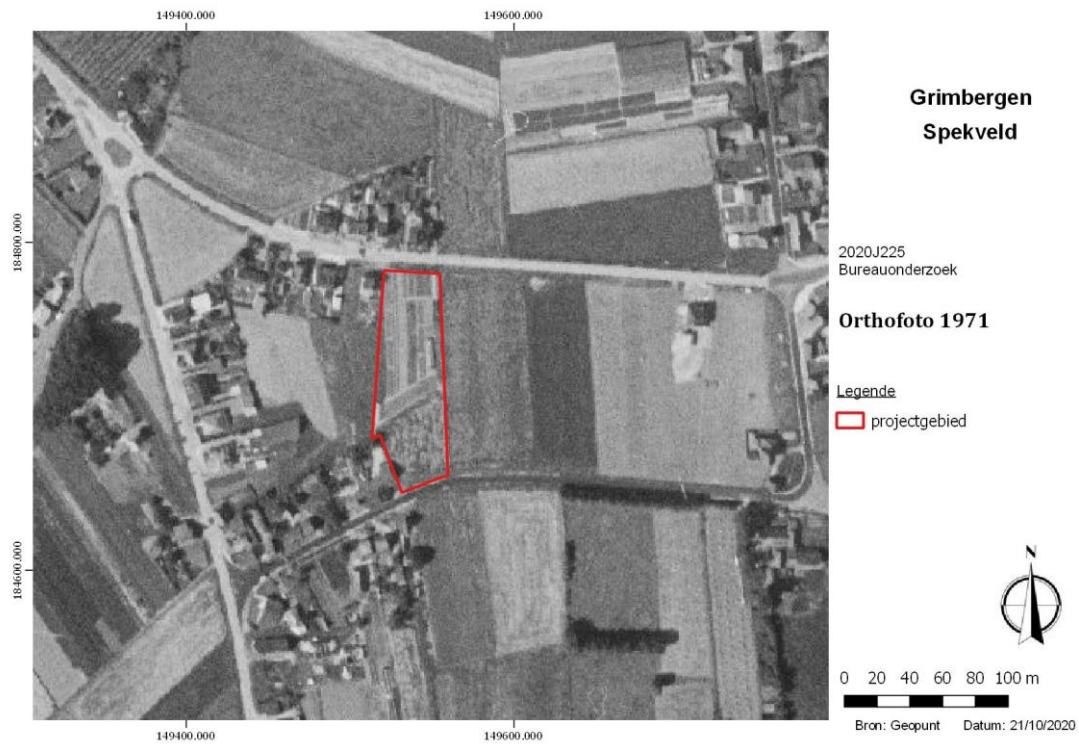
Figuur 21 Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)

Figuur 22 Kaart Vandermaelen (1846-1854) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)

Figuur 23 Popp-kaart (1842-1879) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)

Figuur 24 Orthofoto uit 1971. (Bron: geopunt)

Figuur 25 Orthofoto uit 1979-1990. (Bron: geopunt)

4.6. ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

De belangrijkste bron voor de archeologische gegevens werd bekomen via de CAI. In onderstaande lijst worden de relevante CAI-items opgesomd. Voor de interpretatie en met het oog op het formuleren van een goede archeologische verwachting van het plangebied wordt een onderscheid gemaakt tussen archeologische prospecties en opgravingen enerzijds en archeologische en historische indicatoren anderzijds.

4.6.1. ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIES EN OPGRAVINGEN

- Archeologisch onderzoek aardgastoevoerleiding: Cai 163984⁹: ter hoogte van deze locatie werden o.a. kuilen met steenkool en baksteen aangetroffen. Cai 164011¹⁰: ten noordoosten van ons plangebied, ter hoogte van de Humbeeksebaan-Galgenweg I werd een kuil gevonden uit de midden-romeinse tijd. Ook enkele witlofoventjes werden aangetroffen, waarvan in de vulling van ééntje aardewerk uit de bronstijd werd aangetroffen. Cai 164012¹¹: ter hoogte van de Humbeekselaan-Galgenweg II werden 2 kuilen gevonden met een gelaagde vulling waarin een grijswitte laag met spikkels houtskool een zwarte houtskoolrijke laag afdekte.
- Cai153372¹²: ten zuidoosten van het plangebied werd een archeologische opgraving uitgevoerd ter hoogte van Heimbeekveld in Meise. Er werden bewoningssporen uit de midden-romeinse tijd gevonden. Het ging om een rechthoekige plattegrond geprangd tussen twee romeinse wegtracés. Ook een waterput werd gevonden met ronde bovenbouw uit vrij losse brokken zandsteen die rustte op een houten bekisting. Verder werden nog een 7-tal crematiegraven opgegraven. Enkele paalsporen die in verband gebracht kunnen worden met schuren konden in de late ijzertijd gedateerd worden. Als laatste kunnen nog karresporen uit de 17de eeuw vermeld worden.
- Cai 1462¹³: ten noordoosten van het plangebied, ter hoogte van de vallei van de Zenne op een kleine verhevenheid tussen de Aabeek en de Laarbeek, bevindt zich een steentijdsite. Door ontzandingen werd door het quartaire dek gegraven tot op het tertiair. Er werden twee vindplaatsen met materiaal uit de steentijden gevonden. Het gaat om artefacten uit het midden-paleolithicum.

⁹ Driesen, P., Van de Staey, I. & Steegmans, J., 2012 , pp. 26-27.

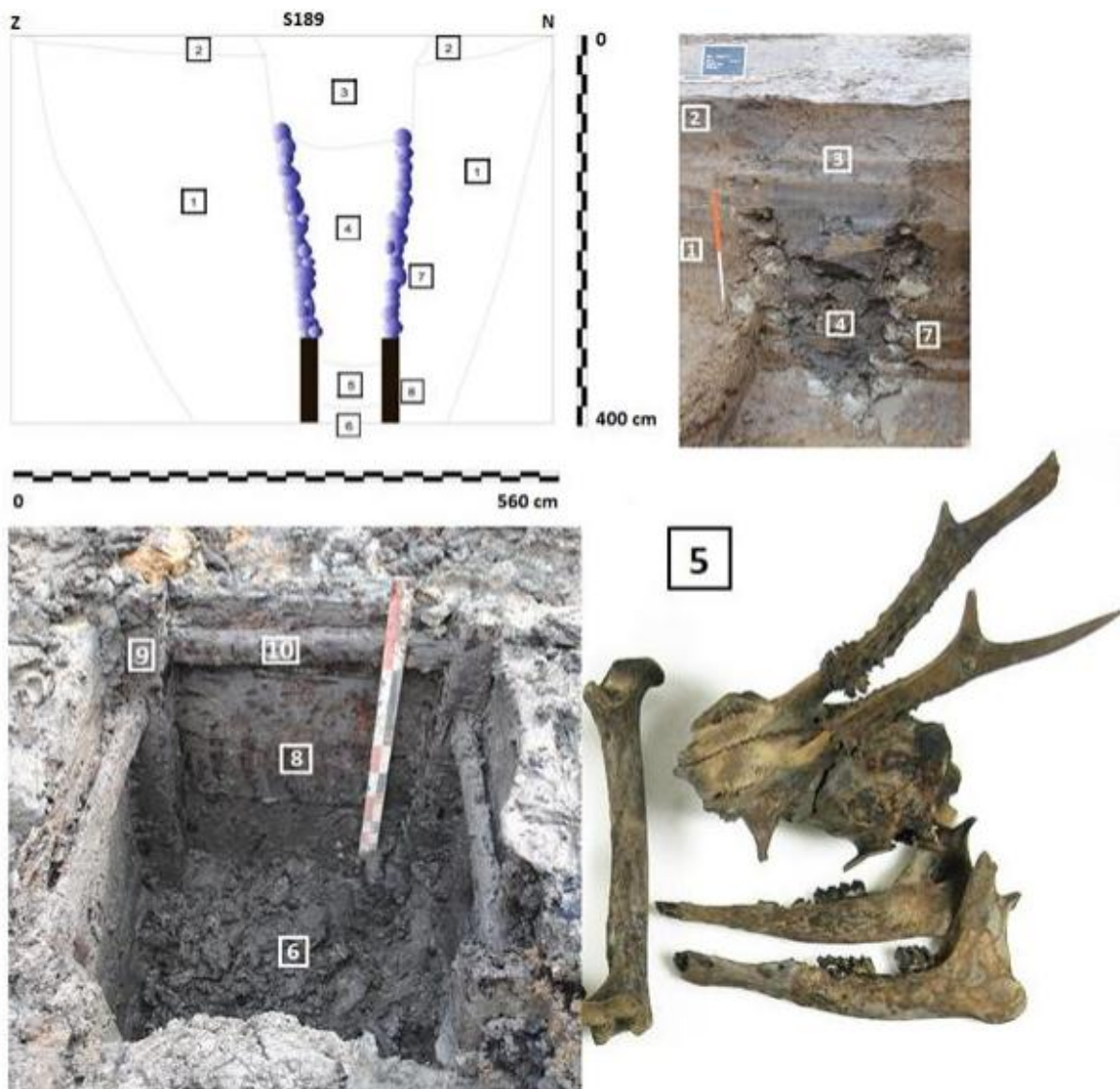
¹⁰ Driesen, P., Van de Staey, I. & Steegmans, J., 2012 , pp. 30-31.

¹¹ Ibidem.

¹² Van Liefferinge, N. & Smeets, M., 2013.

¹³ Ryssaert C. 2004, pp. 15-18.

- Archeologisch proefsleuvenonderzoek bedrijventerrein Meise-Westrode ¹⁴ : ten noordwesten van het plangebied werd naar aanleiding van de inrichting en ontsluiting van een bedrijventerrein door de intercommunale Haviland een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd op een plangebied met een oppervlakte van 51ha. In totaal konden 24 archeologische sites aangeduid worden tijdens het proefsleuvenonderzoek. 1 site uit de steentijd (AS00), 17 sites uit de romeinse tijd en 6 sites uit de (post)midleeeuwen.

Figuur 26 Opbouw van de romeinse waterput gevonden tijdens de opgraving ter hoogte van Heimbeekveld. (bron: Van Liefveringe, N. & Smeets, M., 2013, p. 37)

¹⁴ Sevenants W. 2007.

Figuur 27 Vermoedelijk brandrestengraf aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek ter hoogte van het bedrijventerrein te Meise. (bron: Sevenants W. 2007, p. 58)

Figuur 28 Romeinse boerderij met potstal aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek ter hoogte van het bedrijventerrein te Meise. (bron: Sevenants W. 2007, p. 66)

4.6.2. ARCHEOLOGISCHE EN HISTORISCHE INDICATOREN

- Cai 3982¹⁵: laatmiddeleeuws kasteel, oorspronkelijk in bezit van het kapittel van van Mechelen. Vanaf 1260 leengoed van de Berhouts en in 1330 van de Bouchouts. In de 17de eeuw wordt het kasteel verkocht. In 1644 is het in bezit van de familie Lecocq.
- Cai 299¹⁶: op de zuidoostelijke rand van een landtong tussen de Grote Buisbeek en de Meiskensbeek werd een muntschat gevonden bij toeval uit de midden-romeinse tijd.
- Cai 10078¹⁷: ten zuidwesten van het plangebied bevindt zich een site met walgracht.
- Cai 3981¹⁸: ter hoogte van de dorpskern bevindt zich de Sint-Rumolduskerk. De kerk dateert uit de volle middeleeuwen en brande af in 1914. Nadien werd de kerk heropgebouwd in neogotische stijl.
- Cai 3970¹⁹: ter hoogte van deze locatie bevindt zich een oude pastorie. Deze pastorie werd opgetrokken op een voormalig kloostercomplex door de abdij van Grimbergen.
- Cai 3980²⁰: op deze locatie bevindt zich een 12de eeuwse hoeve.
- Cai 10077²¹: op deze locatie bevindt zich een site met walgracht en een 13de eeuwse windmolen.

¹⁵ Van Driel, F. & Viérin, C. (eds.) 2011, pp. 78-83.

¹⁶ Dengis J.-L. 2011.

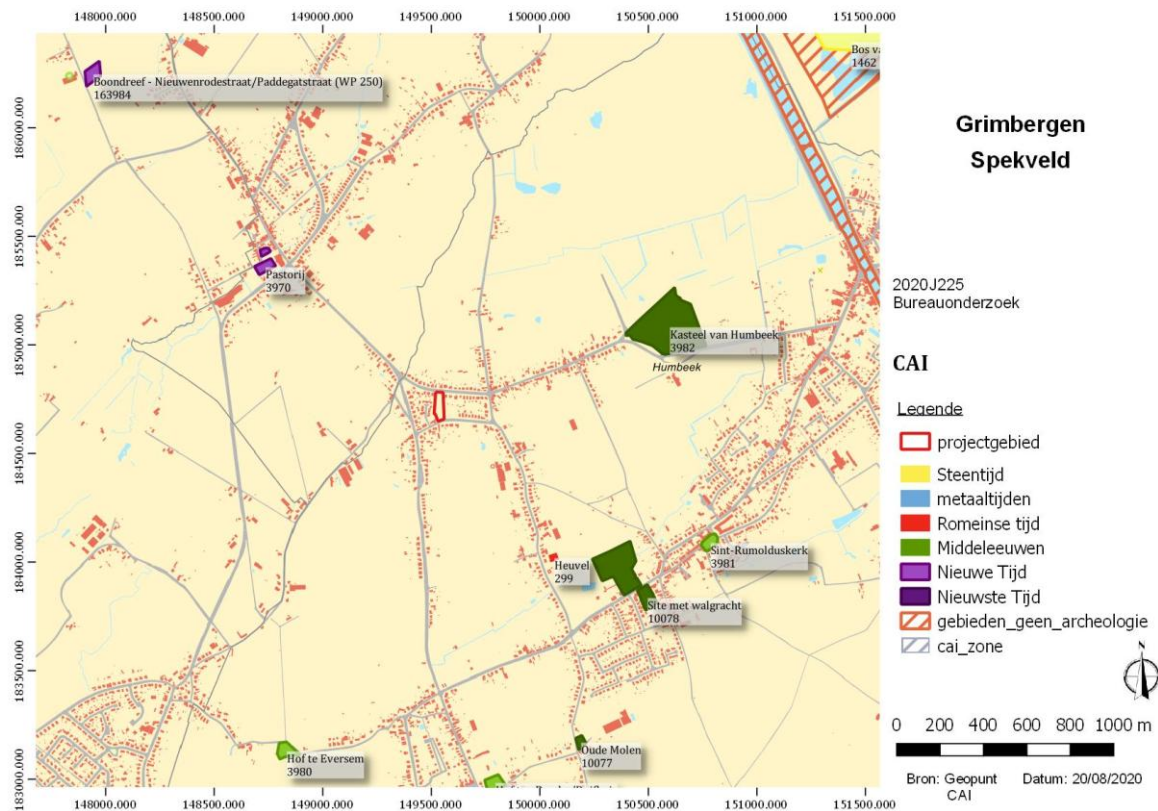
¹⁷ Van Damme M.; Debacker I. en Boekstal P. 2005, pp. 288-289.

¹⁸ Verbesselt J. 1964, pp.192-193.

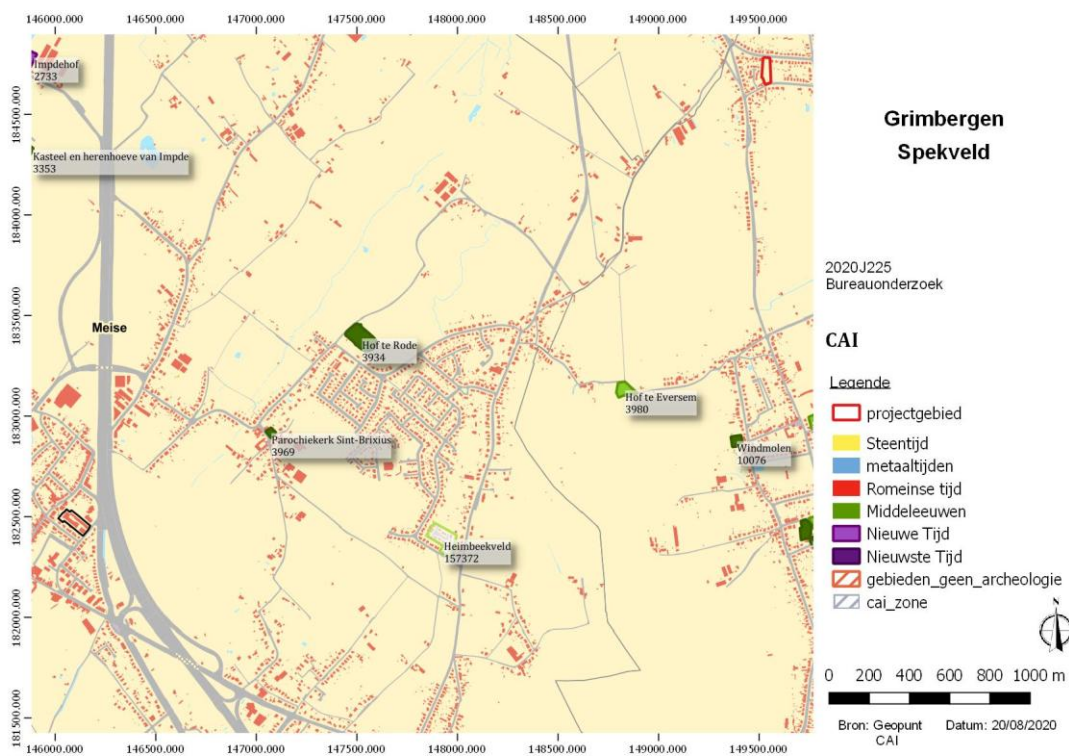
¹⁹ De Maegd C. en Van Aerschot S. 1975, pp. 434-435.

²⁰ Van Damme M.; Debacker I. en Boekstal P. 2005, pp. 238-239.

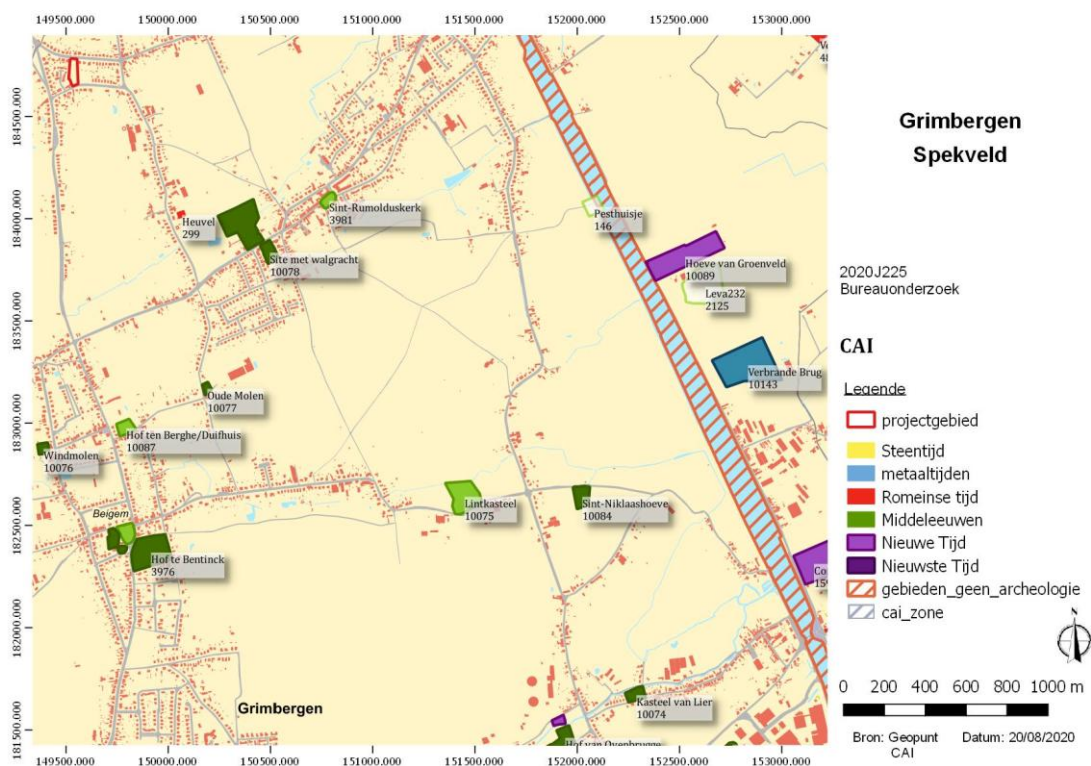
²¹ Holemans, H. 1991, p. 62.

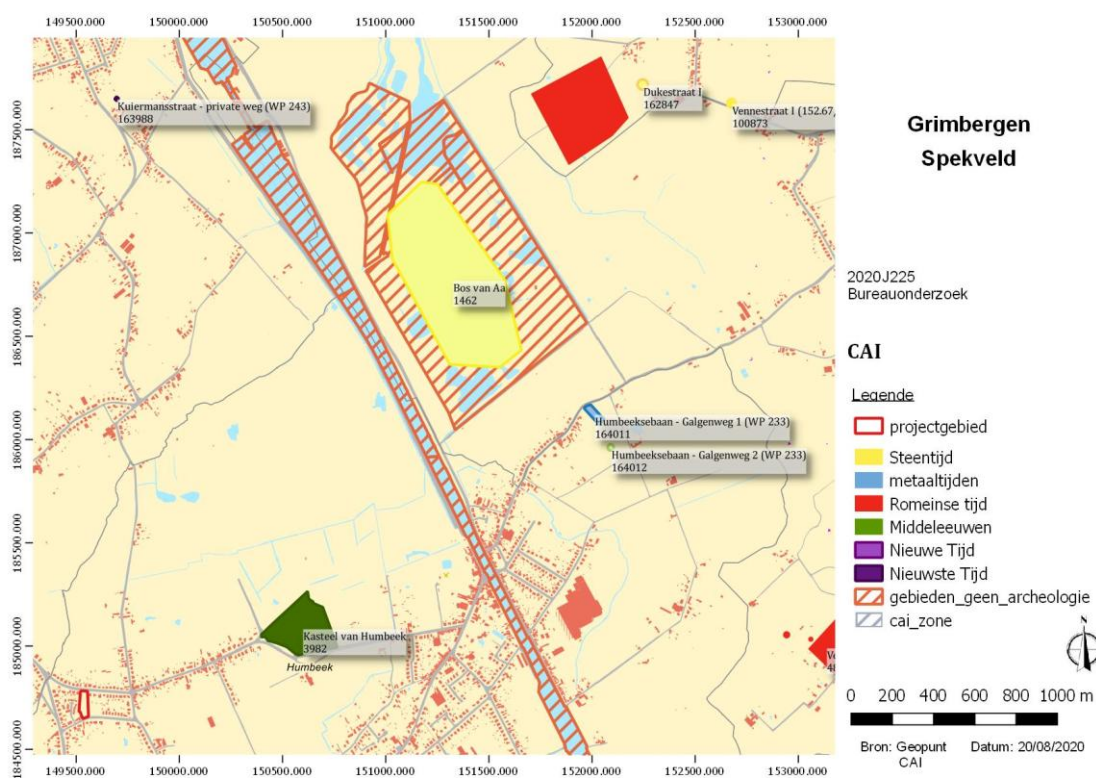
Figuur 29 CAI (Centraal Archeologische Inventaris) op GRB-basiskaart. (Bron: CAI en geopunt)

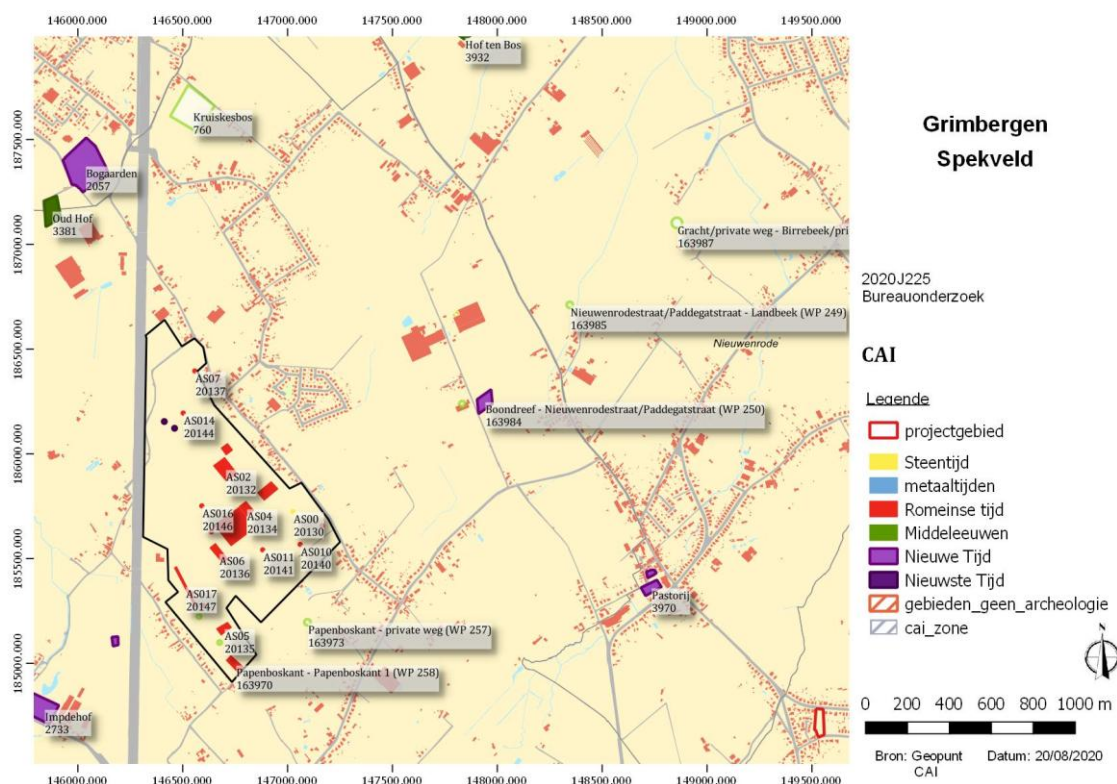
Figuur 30 CAI (Centraal Archeologische Inventaris) op GRB-basiskaart. (Bron: CAI en Geopunt)

Figuur 31 CAI (Centraal Archeologische Inventaris) op GRB-basiskaart. (Bron: CAI en Geopunt)

Figuur 32 CAI (Centraal Archeologische Inventaris) op GRB-basiskaart. (Bron: CAI en Geopunt)

Figuur 33 CAI (Centraal Archeologische Inventaris) op GRB-basiskaart. (Bron: CAI en Geopunt)

4.6.3. NOTA'S

- Grimbergen Schilpadstraat²²: naar aanleiding van stedenbouwkundige handelingen ten zuiden van ons plangebied werd een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd op een terrein van circa 4606m². Er werden tijdens het onderzoek geen relevante archeologische sporen aangetroffen die enige kenniswinst kunnen genereren. Het plangebied werd bijgevolg vrijgegeven.
- Grimbergen Beigenveld ²³: ten zuiden van het plangebied werd een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd naar aanleiding van een verkavelingsaanvraag. Het proefsleuvenonderzoek vond plaats op een plangebied met een oppervlakte van 7,2ha. Tijdens het onderzoek werden heel wat sporen (kuilen, paalskuilen, ...) uit de metaaltijden teruggevonden, verspreid over het plangebied. Tijdens een veldkartering werden enkele neolithische artefacten gevonden. Er werd een vervolgonderzoek

²² <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/notas/13734>

²³ <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/notas/10944>

geadviseerd op het volledige plangebied, uitgezonderd een centraal deel van het plangebied.

Figuur 34 Crematiegraf gevonden tijdens het proefsleuvenonderzoek ter hoogte van Grimbergen Beigemveld.
(<https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/10944>)

5. SYNTHESE

5.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON

Er zijn geen bronnen beschikbaar om aan te tonen of het plangebied al dan niet bewoond was voor de 18de eeuw. Een eerste bruikbare kaart, namelijk de Villaretkaart uit het midden van de 18de eeuw toont aan dat het plangebied in gebruik was als akkerland. Ook de Ferrariskaart uit 1777 karteert het plangebied als akkerland. In de dichte omgeving van het plangebied werd geen tot weinig archeologisch onderzoek uitgevoerd. In de ruime omgeving werden archeologisch onderzoek uitgevoerd met sites uit de steentijden, de metaaltijden, de romeinse periode en de (post)midleeeuwen. Steentijdsites bevinden zich ter hoogte van valleien, bvb. Zenne-vallei of ter hoogte van belangrijke beekvalleien zoals de zuidelijk gelegen Meiskensbeek. Sporen vanaf de landbouwersgemeenschappen (vanaf het neolithicum) situeren zich op verhevenheden in de nabijheid van waterlopen.

Landschappelijk gezien is de locatie van het plangebied niet uitgesproken interessant voor jager-verzamelaargemeenschappen. De mens trok zijn tijdelijke kampementen meestal op langs overgangszones van nat naar droog, zoals bijvoorbeeld op droge zandruggen in beekvalleien. In dergelijke gradiëntzones zijn namelijk de rijkste en meest diverse voedingsbronnen aanwezig en was drinkwater binnen handbereik. Het plangebied bevindt zich niet echt in een dergelijke gradiëntzone. Op basis van de bodemkaart is eerder een matige bewaring te verwachten (sterk verbrokkelde B-horizont). Daarom is het potentieel op het aantreffen van een paleobodem en bijgevolg een steentijdsite laag.

Met betrekking tot sporensites (periodes vanaf het neolithicum) is het plangebied eerder gunstig gelegen voor gemeenschappen die van landbouw en veeteelt leefden. Het projectgebied ligt immers op een verhevenheid binnen in de nabijheid van waterlopen. Dit is een geschikte nederzettingslocatie met vruchtbare drogere akkerlanden. Dat de omgeving aantrekkelijk was, blijkt uit de gekende archeologische informatie. In de ruime omgeving is occupatie uit de metaaltijden, romeinse periode en (post)midleeeuwen gekend.

Concluderend kan gesteld worden dat het plangebied een laag hoog potentieel heeft op bewaarde steentijdartefactensites en een vrij hoog archeologisch potentieel heeft op aanwezigheid van sites uit perioden vanaf het neolithicum.

5.2. ONDERZOEKSVRAGEN

Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Er zijn geen bronnen beschikbaar om aan te tonen of het plangebied al dan niet bewoond was voor de 18de eeuw. Een eerste bruikbare kaart, namelijk de Villaret-kaart (1745) en de Ferrariskaart uit 1777 toont aan dat het plangebied in gebruik was als akkerland. Op archeologisch vlak kan gesteld worden dat er een hoge potentiële waarde aan het terrein kan worden toegeschreven voor wat betreft het aantreffen van zogenaamde klassieke grondsporen vanaf het neolithicum.

Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Er zijn geen gegevens gekend dat de bodem verstoord zou zijn. Gezien het feit dat het plangebied lang in gebruik was als akkerland kunnen acties zoals diepploegen de bodemopbouw wel verstoord hebben.

Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Niet van toepassing.

Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

De werken zullen een grote impact hebben op het aanwezige bodemarchief (graven funderingen, aanleg nutsleidingen, zwaar rollend verkeer).

Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan op basis van het bureauonderzoek alleen niet vastgesteld worden.

Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Verder onderzoek wordt noodzakelijk geacht, dit wordt toegelicht in het Programma van Maatregelen.

6. BESLUIT

Aanleiding van het bureauonderzoek vormt de geplande verkaveling te Humbeek (prov. Vlaams-Brabant). Met dit bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van het archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie, conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid. Op het plangebied worden in totaal 7 loten verkaveld.

Er zijn geen bronnen beschikbaar om aan te tonen of het plangebied al dan niet bewoond was voor de 18de eeuw. Historisch kaartmateriaal toont aan dat het plangebied in de 18de eeuw in gebruik was als akkerland. Dit blijft ook zo tot op heden. Er werd nog maar weinig archeologisch onderzoek uitgevoerd in de dichte omgeving van het plangebied. Ruimer gezien werden reeds enekel archeologische onderzoeken met sites uit de steentijden tot de postmiddeleeuwen. Er kan, op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek, gesteld worden dat het plangebied een laag pitentieel heeft op het aantreffen van een paleobodem en bijgevolg steentijdsite. Het plangebied is wel gunstig gelegen voor archeologische resten vanaf de periode van de landbouwersgemeenschappen.

Verder onderzoek wordt noodzakelijk geacht, dit wordt toegelicht in het Programma van Maatregelen.

7. BIBLIOGRAFIE

- <https://www.geopunt.be/kaart>
- <https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/>
- <https://maps.nls.uk/ww1/trenches/>

- Dengis J.-L. 2011: Trouvailles et trésors monétaires en Belgique. XI. Province du Brabant. La période gallo-romaine, *Collection Moneta* 127.
- De Maegd C. en Van Aerschot S. 1975: Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Vlaams-Brabant, Halle-Vilvoorde, *Bouwen door de eeuwen heen*, 2n, pp. 434-435.
- Driesen, P., Van de Staey, I. & Steegmans, J., 2012. Het archeologisch onderzoek in het kader van de DN1000 aardgasvervoersleiding VTN2. *Lot 1 en 2: Deeltraject Opwijk-Voeren, Sint-Truiden*, pp. 26-27.
- Holemans, H. 1991: Brabantse wind- en watermolens: kadastergegevens 1835-1985 2, Halle-Vilvoorde (A-L), *Ons Molenheem*, p. 62.
- Ryssaert C. 2004, Het Midden-Paleolithicum in Vlaams-Brabant. Neanderthalers aan de rand van de Vlaamse Vallei, Archeologie 2004: Provinciale infodag. Recent archeologisch onderzoek in Vlaams-Brabant, pp.15-18.
- Sevenants W. 2007: Archeologisch proefsleuvenonderzoek Bedrijventerrein Meise - Westrode 2007. Eindrapport - Deel 1 – Tekst.
- Van Damme M.; Debacker I. en Boekstal P. 2005: Inventaris van het bouwkundig erfgoed. Provincie Vlaams-Brabant, gemeente Grimbergen. Deel II: deelgemeenten Beigem, Humbeek en Strombeek-Bever, *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen*.
- Van Driel, F. & Viérin, C. (eds.) 2011, *Kastelen en landhuizen in Grimbergen*, pp. 78-83.
- Van Liefveringe, N. & Smeets, M., 2013. *Het archeologisch onderzoek aan het Heimbeekveld te Meise*, Kessel-Lo: Studiebureau archeologie.
- Van Ranst E. & Sys C. 2000, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1x20 000)*, onuitgegeven rapport.
- Verbesselt J. 1964: Tussen Zenne en Dender ¶ II, *Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13e eeuw deel 3*, pp.192-193.

8. FIGURENLIJST

Figuur 1 Schema traject voorwaarden opstellen archeologienota. (bron: Onroerend Erfgoed).....	4
Figuur 2 Topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt, NGI)	6
Figuur 3 Detail van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt, NGI).....	7
Figuur 4 GRB-basiskaart met aanduiding van het plangebied en betrokken perceelnummers. (Bron: geopunt)	7
Figuur 5 Recente orthofoto met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)	8
Figuur 6 Zicht op het plangebied vanaf Spekveld (bron: google)	9
Figuur 7 Zicht op het plangebied vanaf de Nieuwenroodsesteenweg. (bron: google).....	9
Figuur 8 Uitsnede uit het voorontwerp van de verkaveling. (Bron: initiatiefnemer)	10
Figuur 9 Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)	11
Figuur 10 Detail van het digitaal hoogtemodel met hoogteprofielen. (Bron: geopunt)	12
Figuur 11 Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)	12
Figuur 12 Tertiair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt).....	15
Figuur 13 Quartair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)	16
Figuur 14 Uitleg type 3 Quartair geologische kaart. (Bron: geopunt)	16
Figuur 15 Bodemkaart met projectie van het plangebied. (Bron: geopunt)	17
Figuur 16 Frickx-kaart (1744) met projectie van het plangebied. (bron: geopunt)	20
Figuur 17 Villaret-kaart (1745-1748) met projectie van het plangebied. (bron: geopunt)	20
Figuur 18 Detail van de Villaret-kaart (1745-1748) met projectie van het plangebied. (bron: geopunt).....	21
Figuur 19 Ferrariskaart (1777) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)	21
Figuur 20 Detail van de Ferrariskaart (1777) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt).....	22
Figuur 21 Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt).....	22
Figuur 22 Kaart Vandermaelen (1846-1854) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt).....	23
Figuur 23 Popp-kaart (1842-1879) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)	23
Figuur 24 Orthofoto uit 1971. (Bron: geopunt)	24
Figuur 25 Orthofoto uit 1979-1990. (Bron: geopunt)	24

Figuur 26 Opbouw van de romeinse waterput gevonden tijdens de opgraving ter hoogte van Heimbeekveld. (bron: Van Liefferinge, N. & Smeets, M., 2013, p. 37)	26
Figuur 27 Vermoedelijk brandrestengraf aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek ter hoogte van het bedrijventerrein te Meise. (bron: Sevenants W. 2007, p. 58)	27
Figuur 28 Romeinse boerderij met potstal aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek ter hoogte van het bedrijventerrein te Meise. (bron: Sevenants W. 2007, p. 66)	27
Figuur 29 CAI (Centraal Archeologische Inventaris) op GRB-basiskaart. (Bron: CAI en geopunt)	29
Figuur 30 CAI (Centraal Archeologische Inventaris) op GRB-basiskaart. (Bron: CAI en Geopunt)	29
Figuur 31 CAI (Centraal Archeologische Inventaris) op GRB-basiskaart. (Bron: CAI en Geopunt)	30
Figuur 32 CAI (Centraal Archeologische Inventaris) op GRB-basiskaart. (Bron: CAI en Geopunt)	30
Figuur 33 CAI (Centraal Archeologische Inventaris) op GRB-basiskaart. (Bron: CAI en Geopunt)	31
Figuur 34 Crematiegraf gevonden tijdens het proefsleuvenonderzoek ter hoogte van Grimbergen Beigemveld. (https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/10944)	32